

رئیس دانشکده هسته‌ای دانشگاه شهید بهشتی:

آمریکا هیچ‌گونه شانس

برای متوقف کردن برنامه هسته‌ای ایران ندارد

سیدمحمودرضا آقامیری، رئیس دانشکده هسته‌ای دانشگاه شهید بهشتی در گفت‌وگو با «فرهیختگان» با اشاره به برنامه آمریکا برای تمدید تحریم تسلیحاتی علیه ایران در شورای امنیت سازمان ملل اظهار داشت: «آمریکا جایی برای بازگشت به برجام ندارد و به‌لحاظ حقوقی نیز نمی‌تواند این کار را انجام دهد چرا که به‌عنوان یکی از اعضای این توافق بین‌المللی به صورت یک‌طرفه از آن خارج شده است.»

آقامیری درباره تلاش ایالات متحده برای فعال کردن مکانیسم ماشه علیه کشورمان گفت: «آمریکاصرف یک کشور است، نه همه کشورها که دوباره بتوانند قطعنامه‌ای را که سازمان ملل در ذیل برجام آن را لغو کرده بود؛ پابرجا کند.»

عضوهیات علمی دانشگاه شهید بهشتی بر همین اساس افزود: «آمریکا جایگاه خود را در برجام از دست داده و نمی‌تواند از مکانیزم ماشه نیز برای بازگرداندن تحریم‌ها استفاده کند.»

وی درباره موضوع چین و روسیه و اروپا در همراهی با آمریکا برای تمدید تحریم‌ها تصریح کرد: «دو کشور به صورت رسمی مواضع خود را اعلام کردند اما در صورت تصویب قطعنامه خارج از ۲۲۳۱ چین و روسیه محتمل است که آن را وتو کنند.»

آقامیری در عین حال متذکر شد: «ما نمی‌توانیم روی مواضع اروپا و حتی چین و روسیه حساب باز کنیم هرچند آمریکا نیز از نظر جامعه داخلی و جهانی همراهی لازم را ندارد.» رئیس دانشکده هسته‌ای دانشگاه شهید بهشتی درباره موضع ایران به اظهارات تخت‌رواچی مبنی بر اینکه هر حرکتی در جهت مقابله با رفع محدودیت‌های تسلیحاتی ایران، خلاف قطعنامه ۲۲۳۱ این شوراست، اشاره کرد و اظهار داشت: «اولا برجام هیچ اثری در اقتصاد ما نداشته است و مساله دوم این است که آمریکا هیچ‌گونه شانس

متوقف کردن برنامه هسته‌ای ایران ندارد.»

وی همچنین گفت: «بر فرض تمدید تحریم‌های تسلیحاتی، ما مجدد به شرایط قبل از برجام باز می‌گردیم و این اتفاق تاثیر خاصی در وضعیت ایران نخواهد داشت.»

علیرضا کوهکن، عضو هیات علمی دانشگاه علامه طباطبایی:

اگر تحریم‌های تسلیحاتی تمدید شوند

چرا ایران باید در یکنجانبه‌ترین توافق تاریخ باقی بماند؟

علیرضا کوهکن، کارشناس و تحلیلگر روابط بین‌الملل و عضو هیات علمی دانشگاه علامه طباطبایی در گفت‌وگو با «فرهیختگان» درباره تلاش مقامات آمریکا برای تمدید تحریم‌های تسلیحاتی ایران در اکتبر ۲۰۲۰ برخلاف قطعنامه ۲۲۳۱ اظهار داشت: «درباره این نکته که آیا براساس قطعنامه ۲۲۳۱ ایالات متحده آمریکا به‌عنوان یکی از اعضای تأییدکننده برجام می‌تواند تقاضای تمدید این تحریم‌ها را داشته باشد یا خیر اختلاف وجود دارد.»

کوهکن بر همین اساس افزود: «واقعیت این است که خود آمریکایی‌ها در گام اول به‌دنبال استناد به آن قطعنامه نیستند و تلاش دارند با تهدید، شورای امنیت را مجاب به تمدید تحریم‌های تسلیحاتی و مسافرتی ایران کنند.»

نگرانی اروپا از ترک برجام توسط ایران مانع از تمدید تحریم تسلیحاتی است
وی با تأکید بر اینکه هنوز زمان قابل توجهی تا پایان بازه زمانی تعیین شده برای لغو تحریم تسلیحاتی فرصت باقی است، افزود: «درحال حاضر اعضای شورای امنیت عضو برجام نیز به صراحت اعلام کردند که فعلا نمی‌خواهند به این سمت بروند که تحریم‌ها تمدید شود چرا که تصور می‌کنند ایران در این صورت ممکن است برای همیشه از توافق برجام بیرون برود.»

کوهکن درباره موضع ایران درصورت تمدید تحریم‌ها بر خلاف برجام گفت: «ایران صرفا برای استفاده از منافع اقتصادی وارد برجام شد در حالی که برجام برای کشورها معانی مختلفی اعم از امنیتی و اشاعه‌ای داشته است.»

به گفته این کارشناس و تحلیلگر روابط بین‌الملل در صورت تمدید تحریم‌های تسلیحاتی، برجام دیگر هیچ‌فایده اقتصادی برای ما ندارد، اما برای کسانی که اهداف امنیتی و اشاعه‌ای داشته‌اند برجام هنوز قابل استفاده است.

امکان وتوی قطعنامه خارج از ۲۲۳۱ توسط چین و روسیه وجود دارد

وی در پاسخ به این سؤال که درصورت تمدید تحریم‌ها موضع اروپا و همراهی آنها با آمریکا و از سوی دیگر چین و روسیه به چه شکل خواهد بود، اظهار داشت: «اگر آمریکا جدا از سازوکار قطعنامه ۲۲۳۱ اقدام به تمدید کند به‌راحتی امکان وتوی آن وجود دارد و به همین دلیل «برایان هوک» تأکید کرد ما به‌دنبال جلب نظر موافق ۹ عضو شورای امنیت هستیم تا هیچ کشوری وتو نکند.»

کوهکن با بیان اینکه اگر آمریکا بخواهد در چارچوب قطعنامه ۲۲۳۱ اقدام کرده و اعضای شورای امنیت نیز بی‌دیرند به مکانیسم ماشه قابل اجراست، ما دچار یک اختلاف حقوقی خواهیم شد، یادآور شد: «در این صورت پذیرش بقیه اعضای برجام نیز لازم و ضروری است.»

عدم همراهی اروپا با آمریکا برای صدور قطعنامه جدید علیه ایران
این کارشناس و تحلیلگر روابط بین‌الملل درخصوص احتمال وتو کردن تمدید تحریم‌ها از سوی چین و روسیه درصورت تصویب قطعنامه خارج از ۲۲۳۱ بیان داشت: «اگر قطعنامه خارج از ۲۲۳۱ صورت گیرد درحال حاضر نه تنها چین و روسیه به آن موافق نیستند بلکه اعضای اروپایی برجام هم موافقت نخواهند داشت چرا که روز گذشته سخنگوی وزارت خارجه فرانسه گفت ما به لغو تحریم‌ها در بازه زمانی مشخص آن پایبند هستیم.» وی درباره تناقض قطعنامه احتمالی آمریکا با قطعنامه ۲۲۳۱ نیز گفت: «این موضوع منعی ندارد چرا که همیشه مقررات بعدی می‌تواند مقررات قبلی را نقض کند؛ از سوی دیگر خود شورای امنیت قطعنامه جدیدی را در مخالفت با موضع قبلی خود صادر می‌کند و از این رو مرجع صادر کننده یکی است.»

چرا ایران باید در یکنجانبه‌ترین حالت توافق در ۴۰ سال اخیر باقی بماند؟

این کارشناس و تحلیلگر روابط بین‌الملل تصریح کرد: «رئیس جمهور سال گذشته برای دفاع از برجام گفت یکی از فایده‌های برجام این است که سال آینده تحریم‌ها را لغو خواهد کرد، بنابراین اگر این موضوع نیز حل نشود این سوال مطرح است که چرا ایران باید در یکنجانبه‌ترین حالت توافق در ۴۰ سال اخیر باقی بماند؟» وی رفتار آمریکا در سطح بین‌الملل را یکی از جالب‌ترین اتفاقات سیاست بین‌الملل در دنیای امروز عنوان کرد و افزود: «آمریکا به قطعنامه‌ای که خودشان از آن خارج شده‌اند، استناد کرده تا ایران را محکوم کند. از این رو اعتمادی که برخی در داخل کشور به طرف غربی داشتند یک اشتباه در سیاست خارجی کشورمان بود.»

سیاست

ایالات متحده با توزیع متن پیش‌نویس قطعنامه‌ای در شورای امنیت تلاش می‌کند پیش از اکتبر آینده از لغو تحریم‌های تسلیحاتی ایران ذیل قطعنامه ۲۲۳۱ جلوگیری کند

آمریکا تنها دستاورد برجام را حذف می‌کند؟

جدید در شورای امنیت است که بنظر می‌رسد امروز اصلی‌ترین ابزار آمریکا باشد و تمام توان خود را برای رسیدن به آن مصروف کرده است.

برایان هوک، مسئول میز ایران در وزارت امور خارجه آمریکا روز پنجشنبه در کنفرانس خبری با موضوع قطعنامه پیش‌نهادی آمریکا برای تمدید محدودیت تسلیحاتی ایران توضیحات قابل توجهی را درمورد این طرح ارائه کرد. اولین نکته

وی که موبد توضیحات بیان‌شده در دستور پیشین همین مطلب است، این بود که آمریکا از تمامی ابزارهای خود برای جلوگیری از لغو تحریم‌های تسلیحاتی ایران استفاده خواهد کرد.اول اینکه حتی در مسیر تصویب قطعنامه جدید ناموفق باشد، موضوع دومی که او مطرح کرد، ابزار امیدواری وی به‌همراهی اعضای شورای امنیت ازجمله پنج کشور عضو دائم با این پیشنهاد آمریکاست. او گفته با توجه به مواضع آنها در گذشته گرفتن موافقت این کشورها برای تصویب این قطعنامه «آسان» خواهد بود. او افزود: «روسیه و چین در یک خاورمیانه صلح‌آمیز و باثبات دارای سهم بزرگی هستند اما خشونت فرقه‌ای ایران و صادرات اسلحه این کشور، عامل اصلی عدم ثبات در خاورمیانه است.»

مساله سومی که او ذکر کرد، برداشت یک‌جانبه و قلدربآبانه آمریکا از یک بند قطعنامه ۲۲۳۱ بود، جایی که معلوم نیست با وجود مخالفت دیگر اعضای برجام حتی اروپایی‌ها که پیش از این موضع‌شان توسط جوزپ بورل اعلام شده بود، آیا آمریکا موفق خواهد شد برداشت غیرمنطقی خود را به دیگر اعضا تحمیل کند یا خیر. برایان هوک این موضوع را این‌گونه توضیح داد: «اگر بند ۱۰ و ۱۱ بند اجرائی قطعنامه ۲۲۳۱ شورای امنیت سازمان ملل را بخوانید، بسیار واضح است که ایالات متحده به‌عنوان یک شرکت‌کننده برجام در بند ۱۰ نام گذاری شده است و سپس در بند ۱۱ اصطلاح «مشارکت‌کننده» را برای ۲۲۳۱ تعریف می‌کند. این حق هر مشارکت‌کننده است و به‌طور آشکار، شامل حقوقی است که ما تحت ۲۲۳۱ داریم. بنابراین حق ما به‌عنوان یک شرکت‌کننده چیزی مستقل از برجام است. هیچ صلاحیتی در ۲۲۳۱ وجود ندارد که شرکت‌کننده» به‌شکلی تعریف شود که نیاز به مشارکت در برجام داشته باشد و اگر تهیه‌کنندگان می‌خواستند صلاحیت را تهیه کنند می‌توانستند، اما این کار را نکردند. بنابراین، طبق یک خواش ساده از ۲۲۳۱، هر شرکت‌کننده حق دارد درصورت بروز اختلاف یا سناریوهای دیگر از حقوق بند ۱۱ استفاده کند. این سه مساله مهم به‌اضافه یکی، دو نکته دیگر ایجادکننده فضای ابهام‌داشته در ابتدای متن است وچنانکه پایخ و ریشه‌یابی درخوری درخصوص آنها ارائه شود می‌تواند تا حدودی توضیح‌دهنده ابعاد ماجرا و مشخص‌کننده مختصات نقطه‌ای باشد که امروز هرکدام از طرفین برجام در آن ایستاده‌اند و مبتنی‌بر آن تصمیم خواهند گرفت. اول: سؤال مهم در این زمینه این استست که چه فرقی میان رفع تحریم‌های تسلیحاتی با رفع دیگر تحریم‌ها وجود دارد، چراکه ایالات متحده درمورد قبلی نشان داد که می‌تواند به‌صورت یک‌جانبه محدودیت‌های گسترده‌ای را علیه ایران اعمال کند؟ پاسخ اینجاست که در مسیر فشار حداکثری، آمریکا نمی‌خواهد سر سوزن فرصتی به ایران بدهد، ولو اینکه این فرصت اقتصادی هم نباشد. ثانیاً آنها می‌دانند حتی که موفقیت

مدیر برنامه مطالعات جهانی مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری:

تمدید تحریم‌های تسلیحاتی هزینه پیش‌بینی‌نشده‌ای برای آمریکا دارد

باکیفیت جدید بر ایران اعمال شود. فکر می‌کنم چیزی‌ها در آن شرایط موضع منفعل در پیش گیرند و شاید قصد نداشته باشند سرخاسته با چنین طرخی مقابله کنندو روس‌ها درصورتی که این طرح احتمالی فقط بخش‌هایی از تسلیحات را تحریم کند و تا حدی امکان فروش تسلیحات برای ایران را در شرایط خاصی مهیا کند، ممکن است با آن کنار بیایند. بنابراین من چندان خوشبین نیستم و فکر می‌کنم باید بدترین سناریوها را در آینده در نظر بگیریم.

این قطعنامه قبل از اکتبر اعمال خواهد شد یا بعد از آن است؟ اگر قبل از اکتبر بیاید تناقضی با ۲۲۳۱ خواهد داشت؟

چون پایان تحریم‌ها ذکرشده در قطعنامه ۲۲۳۱ مقررات با انتخابات آمریکاست لذا هم‌زمانی آنها دشواری‌های اجرایی خواهد داشت، علاوه‌بر آن انجام این پروسه مدتی زمان می‌برد. بنابراین فکر می‌کنم آمریکا تلاش خواهد کرد قبل از پایان لغو تحریم‌ها این قطعنامه جدید را پیش برد تا هم مشکل زمانی نداشته باشد و ترامپ بتواند آن را در دولت خود به پایان برساند و هم از مصرف داخلی آن در انتخابات بهره‌برد. اینکه آیا با ۲۲۳۱ منافات دارد یا خیر؟ به کیفیت مفاد پیش‌نویس قطعنامه احتمالی بستگی دارد و می‌تواند به نحوی تنظیم شود که تناقضی بروز نکند.

همراهی دموکرات‌های عضو مجلس نمایندگان با این طرح محل تامل است. ارزیابی شما چیست؟

فسارغ از دعوای داخلی بین دموکرات‌ها و جمهوری خواهان، این واقعیت وجود دارد که اساسا صرف‌نظر از افرادی که در کاخ سفید هستند، در آمریکا همه نسبت به نیت ایران بدبین هستند. همه آنها موافق هستند که ایران عامل بی‌ثبات‌کننده در منطقه است و تنها اختلاف میان آنها، نحوه مقابله با ایران است. بنابراین گمان نمی‌کنم آنها درمورد تحریم‌های تسلیحاتی و نتیجه رفع آنها با هم اختلافی داشته باشند. بنابراین طرح پمپئو در رابطه با تحریم تسلیحاتی ایران مجموعا و در کلیت خود مورد حمایت گسترده‌ای در جامعه سیاسی واشنگتن است.

ایسن به این معنا خواهد بود که درصورت پیروزی بایدن در انتخابات آتی پیش‌بینی‌هایی که در خصوص بازگشت به برجام بیان می‌شود با چالش‌های بیشتری مواجه خواهد شد؟

احتمال پیروزی بایدن کم نیست ولی باید توجه داشته باشیم همان طور که گفته شد نحوه مواجهه با ایران مساله اصلی در واشنگتن است، نه خود مواجهه! از نظر دموکرات‌ها و همین‌طور بایدن خروج آمریکا از برجام اشتباه بود و آنها فکر می‌کردند اگر آمریکا در برجام می‌ماند بهتر می‌توانست فشار بر ایران را حفظ کندو در همکاری با متحدان خود برای مواجهه با ایران کار کند. علاوه‌بر این برای برگشت به برجام و داشتن یک توافق ماندگار، از آنجایی که بخش‌هایی از این توافق درحال اتمام است، ممکن است آمریکا بخواهد مذاکرات دیگری صورت بگیرد و این همان بخش چالش‌برانگیز در آینده است.

۲

بسیار کوچک می‌تواند اثرات تبلیغاتی زیادی برای آنها داشته‌باشد و تضعیف‌کننده هیبت ظاهری آنها در سطح جهان باشد. دوم: موضع دیگر کشورهای عضو برجام

که عضو شورای امنیت سازمان ملل هم هستند، مهم خواهد بود. ابتدا جوزپ بورل

چند روز پیش ضمن بیان اینکه آمریکا نمی‌تواند به‌عنوان «عضو شرکت‌کننده» از مکانیسم‌های برجام و قطعنامه ۲۲۳۱ برای تمدید تحریم‌های ایران استفاده کند،

این حق را به آمریکا داد تا از سازوکارهای دیگر موجود در شورای امنیت هدف خود را پیگیری کند. این اظهارات دوپهلو مطابق با همان نظرات ذاتی و بنیادی سه کشور اروپایی درمورد ایران به‌ویژه فعالیت‌های دفاعی آن است. اگر خاطرتان باشد در همان روزهای برجام و حتی ایام بعد کنسرویهایی مانند فرانسه حتی تندتر از ایالت متحده خواهان افزایش تحریم‌های صنایع نظامی ایران بودند و از این رو باید گفت به احتمال فراوان اظهارات اروپایی‌ها مانند آنچه اخیرا فرانسه درباره عدم تمایل‌شان به تمدید تحریم‌های تسلیحاتی ایران عنوان کرده، دارای اصالت ذاتی نیست. از همین منظر هم باید تصور پیگیری راه‌های دیگر ازجمله ایجاد یک سازوکار برای فردای ۱۸ اکتبر بود. برخی البته درمورد تردیدهای اروپا هم سخن می‌گویند. در این مسیر مسلم این است که آنها اولین کسانی هستند که از فروپاشی کامل برجام و احتمالا رفتارهای غیرقابل پیش‌بینی ایران متضرر خواهند شد و با نگرانی و تردید فروپاشی کامل برجام را دنبال می‌کنند. درمورد روسیه و چین هرچند قدری شرایط متفاوت است اما به‌نظر می‌رسد مانند ادوار قبل ایران نمی‌تواند به‌صورت صددرصدی روی حمایت آنها حساب کند؛ شاید بگویید چون که چین و ایالات متحده در تقابل جدی با شخص ترامپ و اقدامات وی هستند امکان حمایت از ایران در این ماجرا بیش‌تر است. این گزاره امر صحیحی به‌نظر می‌رسد اما اینکه تا چه میزان قابل اتکاست، محل سوال است. نگاه واقع‌بینانه

به میدان سیاست به ما می‌گوید به دلایل فراوان این مساله یک احتمال است و یک امر صددرصدی نیست. برای مثال وقتی در کنار این مساله زاویه‌ای را که دولت‌های یازدهم و دوازدهم درقبال این دو کشور ایجاد کرده‌اند، مدنظر قرار دهیم خواهیم دید که روابط دولت حسن روحانی با پوتین و شی‌جین‌پینگ اقتدر راهبردی نیست که آنها حاضر به پرداخت هزینه قابل توجهی برای ایران باشند و لذا صرفا تحت شرایط خاصی حاضر به وتوی قطعنامه‌های سازمان ملل هستند. سوم: دوروز پیش خبری آمد مبنی بر اینکه ۳۸۲ عضو مجلس نمایندگان آمریکا از تلاش برای وزارت امور خارجه این کشور برای تمدید تحریم‌های تسلیحاتی ایران حمایت کرده‌اند. از آنجایی که این مجلس هم‌اکنون دراختیار اکثریت دموکرات قرار دارد اولین مساله‌ای که به ذهن می‌رسد این است که این جریان نیز در فشار به ایران با ترامپ هم مسیر هستند لذا این تصور که برخی گمان می‌کنند ممکن است با پیروزی آنها در انتخابات آتی و حضور فردی چون جو بایدن در کاخ سفید، آمریکا به برجام بازمی‌گردد و تحریم‌ها دوباره لغو می‌شوند، به‌عبارت از تصور موجود است. درمورد کیف اقدامات آمریکا، نحوه مقابله روسیه و چین و الزامات اقدام انوسوی ایران در شرایط توصیف‌شده، سوالات دیگری هم وجود دارد که کارشناسان به آنها پاسخ‌خواه‌اند. می‌توانید این پاسخ‌ها را در شماره امروز «فرهیختگان» بخوانید.

حرفی از مشاوران کاخ سفیدمنتشر شده مبنی بر اینکه تلاش‌های کنونی برای رسیدن به یک توافق بهتر است. آیا این فشارها می‌تواند ایران را در متنگه‌ای قرار دهد تا توافق جدیدی صورت گیرد؟

خیر. طبیعی است که حتی اگر فرض کنیم تحریم‌های تسلیحاتی تمدید شوند یا تحریم‌های تازه‌ای وضع شوند تااثر عملی برسیاست‌های نظامی و منطقه‌ای ماخواهد داشت و فشار قابل توجهی هم وارد نخواهد کرد. همین امروز که در وضعیت تحریم هستیم بخش‌های زیادی از نیازهای نیروهای مسلح را خودمان تولید می‌کنیم و با همین تولیدات بوده که توانستیم وضعیت موجود در منطقه را به نقطه‌ای برسانیم که آمریکا و متحدانش احساس سرخوردگی کنند. بنابراین تحریم‌ها نمی‌توانند خودمان را داشته‌باشیم. من فکر می‌کنم همان‌طور که در گذشته در طرح‌های مختلف همچون صلح هرمز اشاره شده است، ما نیازمند رژیم کنترل تسلیحات برای همه کشورها در منطقه هستیم. اگر آمریکایی‌ها واقعا به این دلیل با رفع تحریم تسلیحاتی مخالفند که تصور می‌کنند چنین اقدامی می‌تواند ایران را برای پیگیری نیت تهاجمی خود مسلح‌تر کند، در آن صورت راه عاقلانه رسیدگی به سرچشمه این نیات مفروض ایران است. ما می‌توانیم از طریق ایجاد یک رژیم کنترل جامع تسلیحات در منطقه توافق کنیم که سقفی را در رابطه با تسلیحات معین تهاجمی برای همه کشورهای منطقه قائل شویم. در این صورت می‌توانیم از راه اعاده یک توازن قدرت، ثبات استراتژیک را در منطقه حمایت کنیم. اگر دولت‌های اروپایی و آمریکا ذرای مذاکرات و ثبات در این پیگیری صلح و ثبات در این منطقه داشته باشند باید به جای محروم کردن یک‌جانبه ایران از خریدوفروش تسلیحات(که هرگز قابل مقایسه با میلیاردها دلار هزینه انباشت تسلیحات توسط کشورهای عرب منطقه نیست) از این ایده حمایت کنند. آنها باید از این آینده‌نگری برخوردار باشند که تحریم یک‌جانبه ایران، مانع غیرقابل عبوری برای خرید و فروش تسلیحات نیست و تنها نتیجه آن، بدبینی بیشتر ایران به نیات غرب و به‌راه افتادن یک مسابقه تسلیحاتی در این منطقه است. البته قبل از رسیدن به آن مرحله باید دیپلماسی پرکاری را برای متقاعد کردن اعضای شورای امنیت ملل متحده به‌منظور عدم پیروزی از ایالات‌متحده و روشن کردن نتایج سیاسی و امنیتی آن به کار بندیم. ما باید برای جامعه بین‌المللی روشن کنیم که وضعیت امنیت و ثبات در این پیگیری صلح و ثبات در این منطقه داشته باشد باید به دارد که در هفته‌های آینده باید درباره آن تصمیم بگیرند. جمهوری اسلامی ایران قصد ندارد در سایه یک زورگویی بی‌پایان زندگی کند اما اگر زمینه منطقی برای برطرف کردن نگرانی‌ها وجود داشته باشد، ایران آمادگی لازم برای همکاری صادقانه را دارد.